

Ціна 1 крб.

БІБЛІОТЕКА
ПЕРЦЯ

Іван НЕХОДА

НЕ ЛЮБО-
НЕ
СЛУЖАЙ!

A stylized illustration of a smiling man wearing a blue top hat and a white shirt with a bow tie. He is holding a small white object in his right hand and a small white object in his left hand. The illustration is positioned between the words "НЕ ЛЮБО-" and "НЕ СЛУЖАЙ!".

Відсканував

Митя КОНОНОВ

(superpetitlapin)

опрацював

Анатолій МИКОЛАЄНКО

(barsikot)

для спільноти:

<http://peres-ua.livejournal.com>

peres-ua.

peres-ua.

Іван НЕХОДА

КАЗКИ

ІЛЮСТРАЦІЇ В. ГЛИВЕНКА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»

1956

Нехода Иван Иванович.
Не любо — не слушай!
(Сказки).
(На украинском языке).

Редактор Ф. Маківчук.

БФ 19355. Зам. 5050. Підписано до друку 28.XI. 1956 р.
Тираж 100.000. Формат паперу $70 \times 105 \frac{1}{32}$. 1 папер. арк.
2,66 друк. арк. Ціна 1 крб.

Друкарня видавництва «Радянська Україна»,
Київ, Прозорівська, 59.

Іван Нехода.
Дружній шарж.

НЕ ЛЮБО — НЕ СЛУХАЙ!

(Білоруська народна казка)

Один панок —
Сухий пеньок —
Був дуже ласий до казок:
Ото розвісить вуха
Та й слуха, слуха, слуха,
Від нічого робить, з безділля...
От раз, коли була неділя,
Покликав він до себе батрака,
На стіл насипав золота копичку
І каже: — Справа ось яка:
Потіш мене — придумай небиличку!
Придумай байку — та таку чудну,

Таку брехеньку розкажи мені,
Щоб я гукнув: «Брехня!».
Отак гукну —
Все золото — твоє. А ні —
Як не скажу «брехня» — то знай:
Шмагатиме тебе нагай!
Ну, як?
— Добро, — сказав батрак, —
Почну брехати, якщо так.
Чимало в світі я ходив,
Чимало бачив різних див...
Щоб здихатись біди-напасті,
Найнявсь я в пана бджоли пасти.
А бджіл було тих — сто роїв!
Я забував, чи пив, чи їв,
Щоранку ж рахувать їх треба —
Чи всі вони, ті бджоли, в тебе?
А ввечері — загнати в кліть
І кожную бджілку подоїть... —
Пан слухає, всміхнувшись криво:
— Можливо й правда... Все можливо. —
Батрак розмову зупиня,
У чубі шкрябає густому
Й продовжує: — Якогось дня,
Пригнавши бджіл отих додому,
Став рахувати по звичаю —
Дванадцятьох неvistачає!
У мене очі аж погасли —
Невже в болоті де захрясли?
Пішов шукати між латать...
Дивлюсь — одинадцять летять:
Поранені, боки в крові,
Летять додому ледь живі...
А де ж дванадцята бджола?

Дивлюся — річка пролягла,
А за рікою — вовча згряя
Бджолу на шмаття роздирає!
Побіг чимдуж на поміч їй —
Бджолі дванадцятій моїй.
Підбіг за мить до верболозу
Та й став: немає перевозу.
Схопив себе за чуба — смик! —
І перекинувсь на той бік. —
Пан очі вирячив, як рак:
— Усе можливо... Може, й так.
— Упав я, в землю вгруз по груди, —
Ніяк не вилізу. Що буде?
Додому кинувся мерщій,
Узяв залізний заступ свій
І став одкопувать себе.
А вовк насів бджолу — скубе... —
Мигають в пана очі ситі:
— Усяк буває, — каже, — в світі.
— Так от: я до бджоли підбіг,
Дивлюсь — лежить без крил, без ніг:
Всю вовча згряя покусала,
Висить, мов клоччя, з неї сало...
Бджолу дорізать довелось.
І — може, не повірить хтось? —
П'ять бочок сала ми взяли
З тієї бідної бджоли! —
Пан слухає, всміхнувшись криво:
— Можливо й правда... Все можливо.
— Вночі згадав, сплючи в stodолі, —
Забув бджолині ж кості в полі!
Ой, лаятимуть косарі,
Якщо порвуть об них косу...
Прокинувсь вранці на зорі,

В рівчак ті кості занесу!
Пішов у поле, взяв кістяк
Та як пошпурив геть від себе!
Один кінець угруз в рівчак,
А другий — вперся аж у небо... —
Пан очі вирячив, як рак:
— Усе можливо... Може, й так.
— Я став на той кістяк і ну
Видряпуватись в вишину.
Вилазив усе вище, вище
І от — на небі! Вітер свище...
По небу йду... Хмарки вниз...
Аж чую — галас поблизу —
В дворі якімсь, біля причілку,
Святі гуляють: п'ють горілку,
Їдять яечню, масло, сало...
І так святих вже розібрало —
Хто гопака танцює, хто
На гроші грає у лото...
Минув я п'яних — хай їм біс,
А то іще розквасять ніс...
І далі йду. Напроти — дім,
І двері навстіж. Що ж у нім?
Заходжу — аж у хаті тій
Хропе під лавою святий.
І шапка золотá на лаві
З камінням дорогим в оправі...
Схопив я шапку, вибіг з хати
Та — за ворота, та — тікати!
Проснувся святий, зирнув убік —
Немає шапки... Знявся крик,
Усі святі, а з ними й він,
Летять за мною навздогін...
Шукаю — не знайду ніяк

Те місце, де стоїть кістяк.
Внизу пливуть хмарки перисті...
Як, — думаю, — із неба злізти?
Дивлюсь — вірówka тут лежить.
Схопив, до дерева умить
Прилаштував її як треба
Й почав спускатися із неба.
Спускаюся — кмітливість ловка!
Але — кінчається вірówka,
А до землі ще далеченько,
А ті святі уже близенько...
Тут розгубивсь я в акурат,
Рвонув вірówki верхній шмат,
Одрізав, доточив у низ
Й спустився десь у верболіз... —
Мигають в пана очі ситі:
— Усяк буває, — каже, — в світі.
— Спустивсь, дивлюсь на все здаля —
Чужі і люди, і земля...
В очах мені одразу смеркло,
Ну, — думаю, — попав у пекло!
А тут ще й мжичка чи туман...
Йду далі, примічаю все.
І раптом — сниться чи обман? —
Ваш батенько — покійний пан —
Обшарпаний... свиней пасе!
— Свиней? Мій батько? Брешеш, хам!
Брехня! — Й з-за столу пан встає...
Всміхнувсь батрак: — Тим гірше вам!
Я — виграв! Золото — моє! —
Опам'ятався пан — отак
Перехитрив його батрак!
Віддав те золото панок:
— Не буду слухать більш казок! —

Всі люди, що були в дворі,
Сміялись з пана в тій порі!
Старенькі бабусі глухі
І ті аж прискали: — Хі-хі! —
Собаки гвалт зняли: — Гав-гав,
Наш пан міх збóлота програв! —
Качки качалися: — Кач-ках,
Наш пан зостався в дураках! —
Горланив півень в курнику:
— Хвала і слава батраку —
Ку-ку-рі-ку!!!

**ОДИН — БЕЗБОРОДИЙ
І ДВА — БОРОДАТІ**

(Казахська народна казка)

I

Вам не траплялось бувати в Казахстані?
Гарно у нас, як весна настане!
Двері з кибитки у степ одчини —
Скільки навколо тієї дичини!
Дрохви — в траві,
Лебеді — на воді...
Дні аж сміються — такі молоді!

Трое мисливців сидять при багатті,
Один — безбородий, а два — бородаті,
Один — дуже бідний, а двоє — багаті.
Сьогодні вони полювали на дрохв,
Єдину дрохву вони вбили утрюх!

Стомились мисливці, сидять при багатті,
Один — безбородий, а два — бородаті,
Один — дуже бідний, а двоє — багаті.
Та й думають: як розділити дичину?
Іх трое, а птицю ж убили одну...
— Ми знаємо як! — загули бородаті.—
Дрохву цю тому треба буде віддати,
Хто мовчки просидить найдовше за всіх...
— Про мене,— сказав безбородий до них.
Прослав свою свиту,
Вітрами підбиту:
— Втрачать мені нічого, крім апетиту! —
От сіли мисливці та й стали мовчати,
Неначе в роти понапихано вати,
Неначе на губи покладали печать.
Година минає, і друга — мовчать.
Мовчать, один в одного очі уперши,
Чекаючи — хто ж заговорить з них перший?

Вже й третя година мовчання мина...
Бере безбородий дрохву й казана,
На луг подивився, поглянув на став
І мовчки дрохву тую патрати став.
Обпатрав її, обсмалив на димку...
Сидять бородаті — язик на замку!
Узяв безбородий дрохву між долонь,
Поклав у казан і — варить на вогонь!
Не спи, безбородий, і очі не жмур...
Сидять бородаті, мовчать — ні мур-мур!

Зварилась дрохва, взяв її безбородий,
Хрумтить — уминає на лоні природи,
Хрумтить — зголоднів за цілісінський день.

Сидять бородаті, мовчать — нітелень!
Коли безбородий дрохву тую схрумав,—
Гукнули вони:
— Ти дурить нас задумав?
Як смів ти,— кричать,— сам із'їсти дрохву,
Умову порушивши нашу живу?
Та це ж,— загукали вони водночас,—
Розбоем, крадіжкою зветься у нас! —
А безбородий всміхається: — Ой,
Умова ж — дрохву з нас одержує той,
Хто мовчки сидітиме довше за всіх...
Ви — перші розбили мовчання горіх!
Ви — першими заговорили, не я!
Я мовчки сидів, тож дрохва ця — моя! —
Почухали бороди два бородаті:
— Що ж, правда... Ти виграв...—
І на сіножаті,
На шкурах овечих, що з ними були,
З порожніми шлунками спати лягли.

II

А другого дня біля Злого Струмка
Дві гуски убили вони й кулика.
— Слава аллаху,— гудуть бородаті,—
За ції підстрелені три благодаті! —
Й питаються: — Як ми поділимо їх?
— А так,— безбородий звернувся до них: —
Вас двоє — і двоє гусей,— мовив він,—
А я тут один і кулик тут один.
Хай вам — куличок, а гусей цих — мені,
І вас буде троє, і нас. Так чи ні?

— Еге,— заревли бородаті ураз,—
Ти знов обдурити збираєшся нас!
Всяк знає (та тільки про цеє — мовчок!),
Що гуси ці кращі, ніж той куличок...—
Але безбородий стоїть — не мигне:
— Ви,— каже,— не так зрозуміли мене!
Що гуси ці кращі — це все достемénно,
Та й ви ж — всім хвалились! — що кращі
за мене...
Так от: замість мене — кулик вам оцей,
Мені ж замість вас — буде пара гусей! —
Прослав свою свиту,
Вітрами підбиту:
— Втрачать мені нічого, крім апетиту! —
Перезирнулися бородачі:
— А й правда — ми ж кращі! —
І пізно вночі
Розклали багаття, казан до дрючка —
Та й з'їли удвох отого куличка.
А безбородий — гусятинку спік
Й захріп на весь степ, як хропе степовик!

III

Наступного дня, всі напруживши сили,
Утрьох одного тільки лебедя вбили.
Блакитне спускалось на луг надвечір'я...
Швидко обскубли із лебедя пір'я
І стали варить.
— Закипає вже, бач? —
Слинку ковтнувши, сказав бородач.—
Шкода́, що убили лишень одного...
Як-то поділимо, братця, його?

— А так,—бородач йому другий в одвіт: —
Вкладаймося спать! А розвидниться світ —
Кому із нас сон найдивніший присниться, —
Тому і достанеться зварена птиця!
Ну, як, безбородий, забавимось сном?
— Я згодний!—сказав безбородий.—Цілком!—
Прослав свою свиту,
Вітрами підбиту:
— Втрачать мені нічого, крім апетиту! —
От спати лягли. Безбородий, як сніп,
Звалився на землю і зразу ж захріп.
А два бородаті — хитрують вони! —
Не сплять — найдивніші вигадують сні,
Такі, що чи й снились кому коли-небудь...
Лежать, усміхаються: наш буде лебідь!

IV

— Ну,—ранком звернувся безбородий
до них,—
Розкажуйте зміст своїх снів чарівних! —
Підвівся один бородач:
— Що ж, почнем...
Приснилось мені, наче став я конем —
Казковим, крилатим конем, чарівним!
Крила легкі за плечима, як дим!
Срібні копита... Із зóлота грива
Гуляє по вітру, рясна та красива...
Махнув я крильми, вдарив раз копитком —
Півсвіту одним перескочив стрибком,
Півсвіту проскочив, злетів вище гір...
Аж тут де не взявся красунь-богатир,—
Скочив на мене, пришпорив як треба,
І я з ним полинув до самого неба...

Огонь б'є з очей, іскри йдуть з-під копит...
Прокинувся — мокрий: хлющить з мене піт! —
Тут другий підвівсь бородач:
— А мені
Приснилось, що я був на тому коні!
Приснилось мені,— от хоч вір, хоч не вір,—
Що ти, значить, — кінь, я — красунь-богатир.
Підбіг я до тебе, ізскочив на тебе,
І от ми удвох понеслися по небу...
Попереду — сонце, зірки, мов жар-птиці,
Внизу, під ногами — хмарки, блискавиці;
Тягнуся руками — угору, увись,
Кричу тобі: «Тпру, не лети, зупинись!»
І тут я — прокинувся... Що далі — не знаю...
— Таке тільки може приснитися баю! —
Сказав безбородий,— а нам, біднякам,
Куди до тих баїв рівнятися нам!
Послухайте, краще, що снилось мені:
Немов сидимо ми утрюх в курені,
І раптом один з вас зробився конем,
А другий — красивим богатирем.
Махнув кінь крильми, вдарив кінь копитком —
Півсвіту одним перескочив стрибком,
Півсвіту проскочив, злетів вище гір...
Аж тут підбіга до коня богатир.
Ізскочив на нього, пришпорив як треба,
Помчали — і зникли обидва у небі...
Заплакав я, сльози — немов ручаї...
Не вернуться, думаю, друзі мої!
Ім гарно там, думаю, в небі отім,
І лебідь тепер не потрібний вже їм!
Давай пом'яну своїх друзів... Пішов я —
З'їв лебедя з горя за ваше здоров'я.
— Ти — лебедя з'їв? Сам? Без нас? Уночі? —

Схопились, як вжалені, бородачі,
Зиркну́ли в казан... А у тім казані
Зостались од лебедя кості одні!..
Пішли, роз'яривши свої апетити...

Щасти вам, мисливці, ще лебедя вбити!

ЗЕЛЕНА БІДА

(Таджицька народна казка)

Було чи не було — дарма! —
Жив бай.

Тепер його нема.

В часи старі

У Бухарі

Арики знали і канали,

Залізо знали і чавун,

І що таке кавун —

Теж знали.

А бай — не бачив кавуна,

Хоч і хвалився людям,

Що все він, все на світі зна,

Що є,

Було,

Що буде!

Кавун він снідав залюбки,

Але йому для дому

Давали різаний — скибки —
На блюді золотому.
А цілого, який він є, —
Не бачив за життя своє.

От раз у поле бай пішов.
Іде собі, хизується,
Земля біжить з-під підошов,
Пшениці лан красується...
Врожай селян — його врожай!
Ішов людей він лаяти,
Взивав їх ледарями бай...
Щасливий, що не знаєш бая ти!

Бай працювати сам не вмів,
Податки ж гріб з усіх домів!
Так от: ішов цей людожер,
Пихате ніс обличчя,
І носа вгору так задер
На знак свого величчя, —
Що шапка впала з голови...
Піднять? Не діждетеся ви!
Нагнутись? Він же бай!
Слуга підніме хай!

Та слуг у полі не було...
Нагнувсь, щоб шапку взяти,
Пшениці прогорнув стебло —
Важке, рясне, вусате —

Й завмер від страху: на землі
Лежало щось велике,
Зелене,
Кругле, — взагалі
Незнане зроду-звіку!

Злякався бай, одбіг убік, —
Щось кругле,
Щось зелене...
Забув і шапку взять — та в крик:
— Хутчій усі до мене! —

Прибігли люди, — що за знак?
Чом витріщені очі?
Чому реве, мов той ішак
Голодний серед ночі?

— У полі... там... сидить біда! —
Бай очі з жаху звузив, —
Вона пшеницю об'їда!
У неї кругле пузо...

От хай я з місця не зйду!
Несіть мерщій рушницю,
Уб'єм зелену цю біду,
Що нашу їсть пшеницю! —

І вже рушниця — тут як тут!
Націливсь хтось з-за клена,
Бабахнув постріл і — капут:
В шматки — біда зелена!

Стріляє влучно хлібороб!
Одна лиш насінина
Попала баю прямо в лоб
Й прилипла там. Єдина!

Ще більше налякався бай,
Дає стрільцеві знаки:
— Біда — на лобі, в лоб стріляй! —
Белькоче з переляку...

Не промахнувсь-таки стрілець:
Націлився в те сім'я —
Всадив у лоб увесь свинець!
І — добре.
Згодний з ним я!

Впав бай — аж гепнувсь на межу...
Чому загинув бай? Скажу.
Бо люди всі
У ті часи
Арики знали і канали,
Залізо знали і чавун,
І знали, що таке кавун,
Але
Ще краще
Бая знали!

Всі знали: не кавун — біда,
А бай, що всіх їх об'їда!

ДАРМОЇД

(Грузинська народна казка)

Казочку оцю
Розказав мій дід.
Правда чи не правда —
Жив Дармоїд.
І такий лінивий,
Лежебок такий, —
До роботи не підніме
Ні батіг, ні кий!
Мав таку він звичку —
Жить на дурняка:
Ходить, жебракує,
По селу ника.
Там — поїсти випросить,
Там — п'ятака.
Була куца, як робити,
Була довга, як просити,
У нього рука.
Всім він набрид,
Цей Дармоїд.

Чує всюди —
Кажуть люди:
— Де
 твій
 стид? —
Проганяли од воріт,
Виганяли з хати.
І надумав Дармоїд:
— Не дають у сусід —
Піду в світ шукати!
Знайду землю таку
На білому світі,
Щоб лежать в холодку
І нічого не робити.
Щоб, як їсти схотів, —
Оближися ласо,
А тобі — прямо в рот —
Бараняче м'ясо!
А на перше — супи!
Киселі — на третє...
Тільки їж та сопи,
Та катайся в кареті.
От знайти б такий світ!
— Земле та, яка ти? —
І пішов Дармоїд
Землю ту шукати.

От іде собі, йде,
День минає, нічка.
Чує, — що там гуде?
Подивився — річка.
— Гей, куди це ледар дуба? —
Запитала з річки риба.

— Землю йду шукать таку
На білому світі,
Щоб лежать в холодку
І нічого не робити...
Щоб, як їсти схотів, —
Оближися ласо,
А тобі — прямо в рот —
Бараняче м'ясо...
— Хм... нема такого краю, —
Чуєш, лежебоко? —
Й каже рибка: — Горе маю,
Сліпне ліве моє око. —
Й каже: — В лівому плавці
В мене там застряв алмаз.
Накажи своїй руці —
Вийми! — й стану бачить враз.
Заплачу тобі як слід:
Дам за це алмаз в подяку,
Збагатиться весь твій рід...
— Пхи! — скривився Дармоїд, —
Буду брать каміння всяке,
Як той кінь — тягтися в возі, —
Це мені не по дорозі!.. —
Та й потьопав собі далі...
— Дурень! — рибка вслід. — Видали?
Стан зігнуть боявсь... Ну й ну! —
Та й пірнула в глибину.

Йде-дрімає Дармоїд.
Дуб над шляхом скраю.
— Ти куди зібравсь в похід? —
Дуб його питає.
— Землю йду шукать таку
На білому світі,

Щоб лежать в холодку
І нічого не робити.
Щоб, як їсти схотів, —
Оближися ласо,
А тобі — прямо в рот —
Бараняче м'ясо!..
— От чудний чоловік!
Зупинись, — біда у мене:
В'яне листячко зелене,
Усихає правий бік.
Чуеш? Там, на боці тому,
Що всиха, — заритий клад, —
Вирий! В листі знов густому
Зацвіту, як рік назад.
Поможи, зігни свій стан!
Там, де вік трава росла, —
Викопаеш ти казан,
Повний золота й сріблА.
Все віддам за це, що є,
Злото й срібло — все твоє!
З цього золота й срібла —
Вся б рідня твоя жила.
— Пхи! — промовив лежебок, —
Буду брати казанок,
Як той кінь — тягтися в возі, —
Це мені не по дорозі!.. —
Та й пішов, свій збивши чуб.
— От дурний! — промовив дуб.

Йшов і йшов він,
Землю товк,
Аж назустріч — вовк.
— Ти куди це, — каже, — га? —
Став напроти та й морга.

Як побачив вовка — зблід,
Затрусився Дармоїд.
— Землю йду шукать таку
На білому світі,
Щоб лежать в холодку
І нічого не робити,
Щоб, як їсти схотів, —
Оближися ласо,
А тобі — прямо в рот —
Бараняче м'ясо!..
— М'ясо, кажеш? З баранів?
Жду тебе я, дурню! —
Та схопив його і з'їв...

Цюю казку журну
Розказав мені мій дід, —
Правда, казка ловка?
Але я не Дармоїд —
Не боюся вовка!

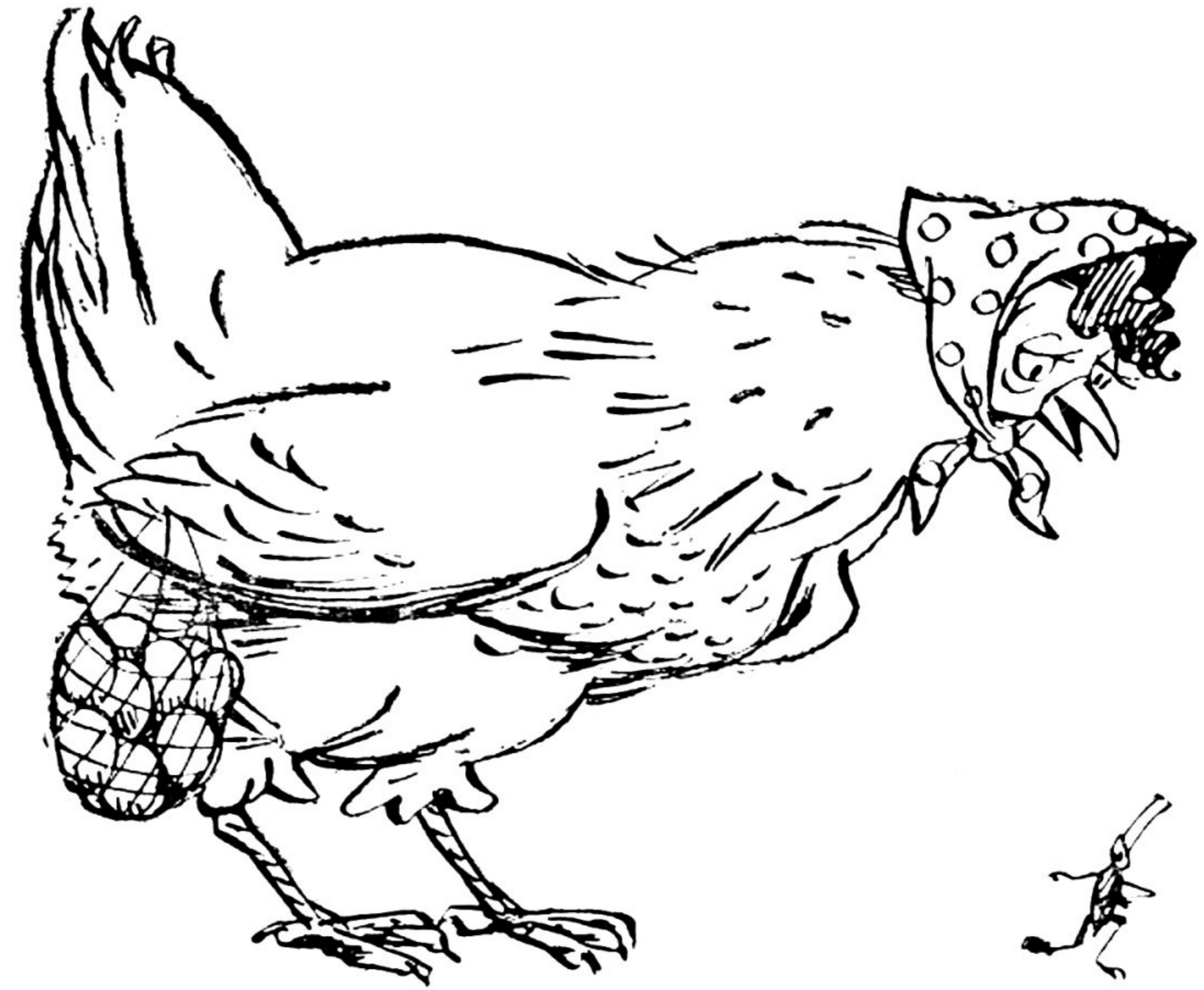

ХВАЛЬКО

(Естонська народна казка)

Вийшла з хати тьотя Ніла
У сарай,
А дверей не зачинила —
Літо ж. Хай.
Курка — шмиг у хату, — хитра:
— Ко-ко-ко... —
Зазирнула, — що в макітрі?
Молоко!
З лави, наче ненавмисне,
Напрямки, —
Перескочила на мисник.
Там — миски.

Оглядає ходить хату...
Ліжко,— іч!
Вмить на ковдру волохату
І — на піч.
Чує — з печі хтось з щілини:
— Ти куди ж?
Тут не сідало пташине...
Ану — киш!
— Я зайшла... я хочу всюди
Знати путь,
Подивитися, як люди
Тут живуть.
— Що за люди? А по-друге —
Мій це дім!
Люди тут для мене слуги
В домі цім.
Ти не смійся... Що за смішки?
Киш! А то...—
Розгубилась курка трішки:
— А ти ж хто?
— Я? Кажу ж — не зли даремно,
Не тривож!..—
Курка знов спитала чемно:
— Хто ж ти? Хто ж?
— Я? Ти що... мене — не знати?
Знає всяк:
Я — господар цієї хати!
Я — прусак!
— А-а... прусак, комашка, значить...
Чи ти ба!
Не доводилося бачить,—
Не судьба!
— Я — прусак! Ні менш, ні більше...
Так що знай!

Роздивляйся, та пильніше,
З краю в край!
Як зустрінеш другим разом —
Взнала щоб...—
Курка дивиться тимчасом,
Гострить дзьоб...
— Роздивляйся! Знай, як звуся!
Зна весь світ...—
Вистромив з щілини вуса,—
Грізний вид!
— Роздивилась? Глянь ще вдруге...
Ну, який?
Правда ж, я страшний звірюга?
— Ой, страшний!
— Правда ж, бик — і той не більший?
Чи не так?
За коня я теж сильніший!
Я — прусак!
А який я злий, як злюся!
Ух і злий!
Як розправлю грізні вуса...
Ой, страшний!
Всіх вбиваю! Всім дасть здачі
Мій удар...—
Курка як закудкудаче:
— Ко-око-шмар! —
Зазирає у щілину:
— Як же ти
Убиваєш? Б'єш у спину?..
— В животи!
Всіх колю! Колю рогами,—
Ого-го!
А дрібних... топчу ногами...
Як — кого.

— Де ж береться в тебе сила?
Що їси?
— М'ясо й сало... Зрозуміла?
Знають всі!
— Що ж ти п'єш, що в тебе в тілі
Міць така?
— П'ю вершки! П'ю відра цілі
Молока!
От який я звір-звірище —
Знала щоб! —

Підступила курка ближче,
Цілить дзьоб.
— Чудо-юдо,— каже курка,—
Не збагну...
А яка ж у тебе шкурка?
Виліз, ну!
Дуже злий ти і хоробрий,—
Знає всяк.
А чи жирний, а чи добрий
Ти на смак?..—

Налетіла, мов та куля —
Сторчака —
Дзьоб його! — та й проковтнула
Прусака.
Проковтнула і сказала:
— Ну й гидке ж...
А хвалилось: «Ім я сало,
М'ясо — теж...»
І на мову дуже грізне,
І на вид,
А на смак — пісне і прісне,
Кузька — й квіт.—

Дзьоб свій витерла об крила:
— От хвалько!..—
Та й пішла — засокорила:
— Ко-ко-ко...

БЛАГОЧЕСТИВИЙ ІМАМ *

(Азербайджанська народна казка)

Був собі, жив правовірний хаджі,
Це — мусульманин такий. Багатій.
Землям своїм він не знав межі,
Ліку не знав він худобі своїй,—
Вівцям, коровам, коням, бикам...
Сам володів тим багатством. Сам!
Зóлота стільки він мав і сріблá,
Висипать скарби ті — річка б була,
Висипать — гори були б до небес...
Та найдорожчий для нього був — пес,

* Імам — представник вищого мусульманського духовенства.

Пес — страхопудало зле та рябе.
Пса він любив, як самого себе.

Якось той пес, не сказавши й «ох»,
Кістку ковтнувши, взяв та й здох.
Пес, що у полі худобу стеріг,—
Впав — бездиханний лежить біля ніг.
— Горе велике! — хаджі загукав,
Сльози струмком полились на рукав.
— Як я без пса буду жити тепер?
Краще б не пес,
Краще б я був помер!
Чим пом'януть тебе, друже, скажи? —
В горі великім питався хаджі.
Вірним наказує слугам своїм:
Саваном труп загорнуть дорогим...

Був дуже пишно похований цей
Пес,— як ховають лиш знатних людей.
Тиждень мулла — їхній піп — у безсиллі
Книгу священну читав на могилі!
В честь свого пса, як чекать було й слід,
Скликаний був поминальний обід.
Тиждень, хоч був той хаджі і скупий,—
Всіх жебраків частував — їж і пий!

Чутка про це до імама дійшла.
— Що? На могилі собачій мулла
Книгу священну читає — коран?
Як він посмів насміятись з вірян!..—
І — знепритомнів, зробивсь наче мрець
Сивий імам — найсвятіший отець.

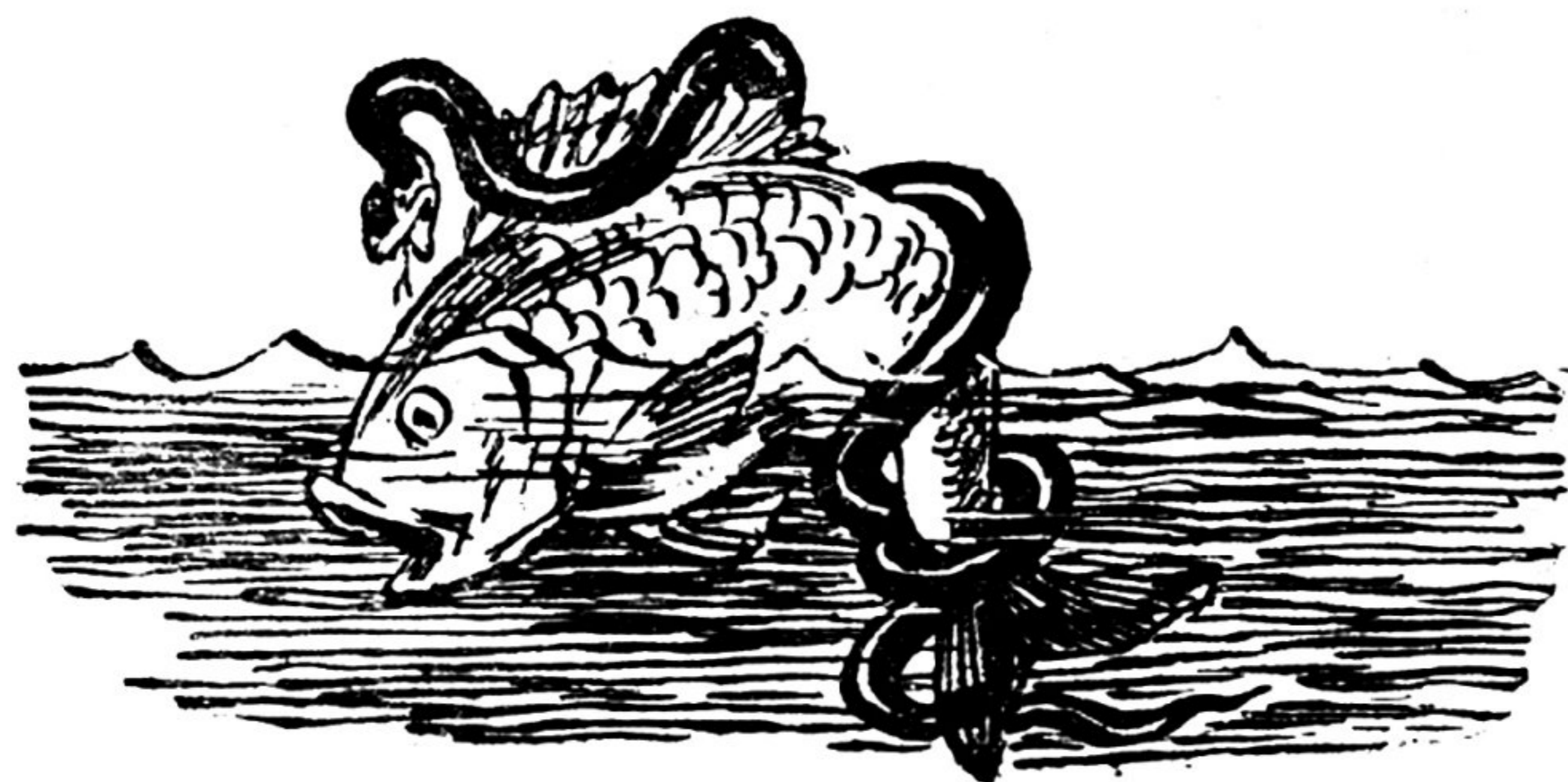

Попіл на голову сипле імам,
Одіж порвав свою — сором і страм!
Це ж святотатство, наруга глибока...
Зганьблена, стоптана віра пророка!
Смертю скарають того небеса,
Хто поховав із молитвою пса!..

Гострі в імама слова, як ножі,
Сів на коня — і мерщій до хаджі.
Друзі хаджі похилилися в тузі.
— Кайся, хаджі, — попередили друзі, —
Іде імам — найстрашніший з страхіть,
Щоб над тобою розправу вчинить! —
Хитру усмішку хаджі уронив,
З гурту узяв п'ятдесят баранів —
Жиру курдюк має кожен баран
Важчий утричі, ніж книга коран!
Сам він імама стрічатиме! Сам!..
Стрів. Уклонивсь: — О, великий імам! —
Одяг цілує — краєчок поли:
— Горе моє розказати звели!
Здох мій собака, мій славний Боздár,
Серця опора і сторож отар!
Справжній він був мусульманин, небіж,
Мулл поважав і імамів...
Тобі ж
Він перед смертю, цей пес, заповів
Жирних оцих п'ятдесят баранів! —
Тут барани як забекають: «Бе-е-е...»
Мовив хаджі: — Бач, вітають тебе! —
Аж заїкнувся зраділий імам:
— Всіх... п'ятдесят... він одписує... нам? —
Вогнище гніву в імама згаса.
— Так не зови ж його псом, того пса!

Братом назви його, другом моїм!
Де він лежить? На могилу ходім!
Там, на могилі його дорогій,
Місяць коран я читатиму свій!

ЗМІЯ І РИБА

(Вірменська народна казка)

Море співало, мов скрипка,
В морі гуляла рибка,
Райдугою-дугою
Викидалась над гладдю морською.
Сонце сміялось, блакить,
Гойдалося море —
Хить-хить...

З ущелин, під вітру шéрех,
Змія приповзла на берег.
Побачила Рибу Змія:
— Здрастуй, сестрице моя! —
Сіла Змія на камені:
— Зустріч приємна така мені! —
Прикинулась смирним вужем:
— Давай подружим! —
Підсунулась ближче на край:
— По морю мене покатай!

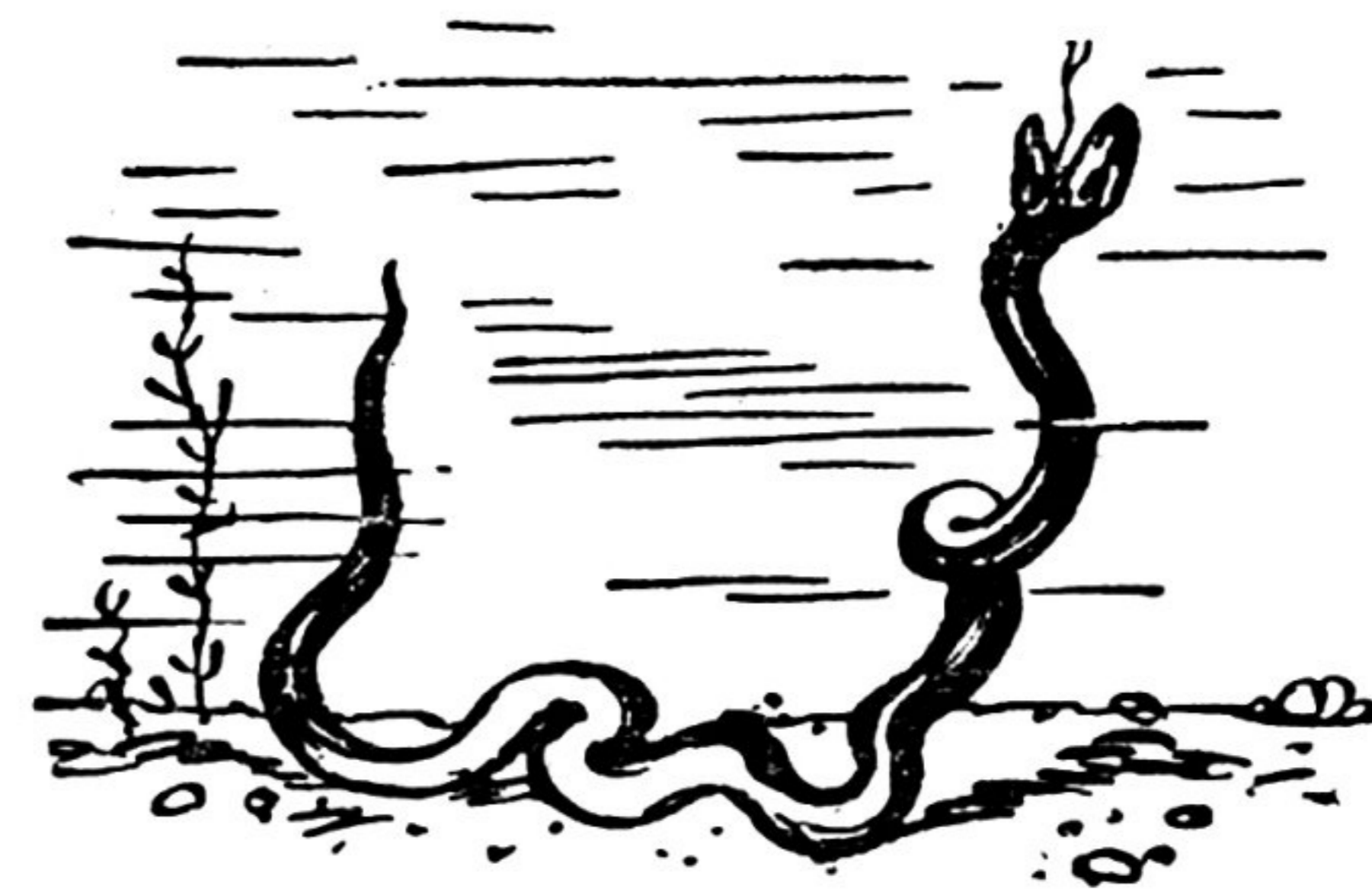

— А ти не кобра?
— Не кобра.—
Згодилась Риба:
— Добре.
Море без меж, без краю,
Сідай, коли хоч, покатаю!
Привільне, величне море,
Не те, що зміїні нори...—
Обвілась Змія круг Риби...
Хвиль клекотіли глиби...
— Хвилі? Я з вами поспорю!—
Й по морю пішла, по морю...
А море кипіло, гуло...
Дістала Змія жалó,
Не пропливли й годину —
Вкусила Рибу в спину.
Риба плеснула хвостом:
— Сестро, кусаєш чом?
Жало мерщій забери це!
— Я... ненароком, сестрице.—

Товпляться хвилі сині
У морі на середіні,
Обрії, простір який!
Пливи собі, рибко, й мрій!
Море безкрає, сонце сія...
Знов укусила Рибу Змія.
— Сестро, ти ж — кобра!
— Вуж, вуж!
— А кусаєш мене чому ж?
— Сонце пече мене здорово,
Сонце затьмарило голову...
Катай мене, сестро рибко! —

І знову пливуть між хвиль,
Вже берега і не видко,
Не видко й землі відціль.
Вже й вітру нема перестрибу...
Знову Змія укусила Рибу.
— Сестро, коли ж це мине?
Чом ти кусаєш мене?—
Цьвохнуло слово Змії, мов кий:
— Кусатися — звичай у мене такий!
— А, звичай такий? Так — одерж,
У мене є звичай теж!
У тебе жалó, а у риб... —
Та з цим і пірнула вглиб,
А з нею й Змія заодно...
Буль-буль,— і пішла на дно.

Втопилась Змія у воді...
І Риба сказала тоді:
— Дружба — для друзів. Для змії —
Ось він, мій звичай, який!

ПАН ПШИК

(Латиська народна казка)

Жив був пан
Багатій-пузач,
Ні в один жупан
Не влазив, хоч плач!
Ів за раз півбика,
Гусаком вечеряв.
Не бува в бідняка
Отакенних черев!
Голова — диво див! —
Не вмістить в портреті...
Пішки пан не ходив —
Іздив у кареті!
Іздив пан та катавсь —
Всюди честь і шана...

Поламалася раз
Карета у пана.

Як не сяде — валя,
І не взнать секрету...
Просить пан коваля:
— Полагодь карету! —
А коваль хлопець гожд,
Каже: — Можна, чого ж? —
Гуп-дзень, гуп-дзень
Рано-пораненьку,
Б'є-кує цілий день
Бравий коваленко.
Тут цвях, там ухналь —
Все уміє коваль!
У карету пан сідає.
— Скільки? — пан його питає.
А коваль без зайвих слів:
— Сто рублів!
— Сто рублів? За цей шкарбан?
Це ж бо здирство! — каже пан.
А коваль сміється...

Злість

Розпирає пана.
Заплатив. Не п'є й не їсть,
Голова — мов п'яна.
«Треба вигнать коваля,
Іч, по скільки заробля!..»
Й каже кучерові: — Іч!
Коваля проженем.
Придивлюсь — і за ніч
Стану сам ковалем.
Стук-дзвяк,
Стук-дзвяк, —
Хіба я не можу так?
Гуп-дзень, гуп-дзень —
Й сто карбованців щодень! —

Вигнав з кузні коваля.
Став, прохожих підмовля.

От прийшов селянин
З голодного Луга.
— Скуй мені, — каже він, —
Лемеша до плуга!
Ось — залізо...
— Сами
Знаємо! Не з лісу! —
Пан до кучера: — Дми,
Розпікай залізо! —
Розпекли. Голубий
Жар у горні. Клекоть.
Й каже дядькові: — Бий,
А я буду хекать! —
Б'є, кує чоловік —
Яке його діло?
Доти молотом пік,
Поки почорніло.
— Зря кували... —
— Сами
Знаємо! Не з лісу! —
Й знов до кучера: — Дми,
Розпікай залізо! —
Знов печуть на вогні,
Палять, скільки влізе.
Глянув дядько: — Е, ні,
Так ми, — каже, — дурні,
Спалим все залізо. —
І до пана: — Самі ж
Бачите — із цього
Вже не вийде леміш —
Погоріло много.

— Як не вийде? Сліпий? —
Знову жар і клекоть.
— Ану, кучере, бий,
А я буду хекать! —
Хека пан, кучер б'є,
А скувать не може.
Й каже пан: — Це твое
Залізо не гоже.
Обійдешся в сівбі
Й без плуга. Допіру
Краще, — каже, — я тобі
Викую сокиру! —
Каже дядько: — Нехай!
Злидні в нас відомі.
І сокира, вважай,
Знадобиться в домі.
Тільки ж знов, щоб...
— Сами
Знаємо! Не з лісу! —
Каже кучеру: — Дми,
Розпікай залізо! —
Знов печуть... Кучер — знай
Дмуха в піддувало.
Взявся пан кувати та й
Став: заліза мало.
Й каже дядькові: — Ніж
Кувати сокиру,
Краще викую ніж —
Драти вівцям шкіру.
— Якщо так — хай і так,
Злидні в нас відомі.
Ніж — це теж, знає всяк,
Знадобиться в домі.
Тільки ж знов, щоб...

— Сами
Знаємо! Не з лісу!
Ану, кучере, дми,
Розпікай залізо! —
Крекче пан, клепле сам...
Хекав, стукав, дзвякав,
Подививсь — заліза там
Як той кіт наплакав!
Дума пан — хоч бий, хоч ріж —
Кепське в нього діло.
Й каже: — Ні, не вийде ніж,
Скую тобі шило.
— Якщо так — хай і так,
Злидні в нас відомі.
Шило теж, знає всяк,
Знадобиться в домі.
Тільки ж знов, щоб...
— Сами
Знаємо! Не з лісу!
Ану, кучере, дми,
Розпікай залізо! —
Кучер дме, кіпоть сиза...
Клепле пан — гарячка!
Зирк — зосталась від заліза
Мала залізячка.
Закипає в пана злість...
Знов залізо розпик
Й каже: — Хочеш, замість
Шила — викую пшик? —
Взяв ту бідну залізячку
Та в шаплик;
А вона як зашипить
На всю кузню:
— Пши-и-ик!

— От і пшик...— Одяг жупан.—
Ну, плати! — каже пан.
Дядько погляд звів, як пуд.
— Я? Платить? За що?
— За труд!
За леміш,
Сокиру,
Ніж —
Замовляв мені ж?
Шило й пшик скувать велів?
Отже, з тебе сто рублів! —
І сказав тоді бідак:
— Добре. Будь по тому.
Приїжджай, якщо вже так,
До мене додому.
Гроші ці не по плечу —
Пшеницею заплачу!
Кучер плату забере ту...—
Добре. Запрягли карету,
Жінці й дітям пан той морг:
— Ідем з кучером по борг! —

Радість пана аж трясє,
Мчить карета по шосє,
Пан у кучера й питає:
— А чи візьмем зразу все? —
Каже кучер: — Заберем!
А не влізе — в оберем.
А не влізе — ще поїдем...
Гарно бути ковалем!

Мчить карета все біжкóm,
Цьвохка кучер батіжком,
Іде пан, навчає хлопця:

— В хлів я сам піду з мішком.
Я вже краще знаю, скільки
За роботу треба взять.
А твоя задача — тільки
Біля хліву не дрімать.
Коли скаже дядько «досить»,
Ти кричи: «Іще давай!»
Ти кричи: «Ще й кучер просить,
Хай і мій там буде пай!»

Добре. В'їхали до двору.
Стрів їх дядько, як гостей.
От заходить пан в комору,
Аж тут трое з-за дверей —
Хап його за чуб та в пику,
В землю — бух, та батога!
«Платить» дядько пану Пшику —
Батогом його шмага...
Закричав би пан, так поряд —
Кучер... Сором за свій стан...
А його ще дужче порють!..
Зціпив зуби, терпить пан.
Каже дядько хлопцям: — Досить! —
Коли чує — кучер просить:
— Ще й за мене підсипай!
Хай і мій там буде пай!
— Вважим просьбу чоловіка,—
Мовив дядько... Знов беруть,
Знов лупцюють пана Пшика —
«Пайку» кучера дають...

Іде битий пан додому.
— Ех ти,— каже,— шалапут!
А якби тебе, сірому,
Відшмагали так ось тут...» —

Аж скривився пан од болю...
Чмихнув кучер у кулак:
— Я ж виконував лиш волю
Пана... Пан же вчили так?.. —
Каже пан: — Тебе б об зем
Догори жупаном...
Ні, не хочу ковалем,
Хочу бути паном! —

Гуп-дзень,
Гуп-дзень
Рано-пораненьку,
Знов кує день у день
Бравий коваленко.
Тут цвях, там ухналь —
Все уміє коваль!
Що скувать не звелю —
Зробить, радує всіх.
Честь і слава ковалю!..
А про пана? Сміх і гріх.
Он його карета їде,
А за нею — чули крик?
То біжать за паном діти:
— Пшик!
— Пшик!
— Пан Пшик!.. —
І показують язик.

НАЙДУЖЧИЙ У СВІТІ

(Сванська народна казка)

У горах, між урвищ і скель,
Юнак полював — Бімурзель.
Насунула хмара похмура,
Закутала перевал...
Стрів хлопець над урвищем тура
І вбив його. Наповал.

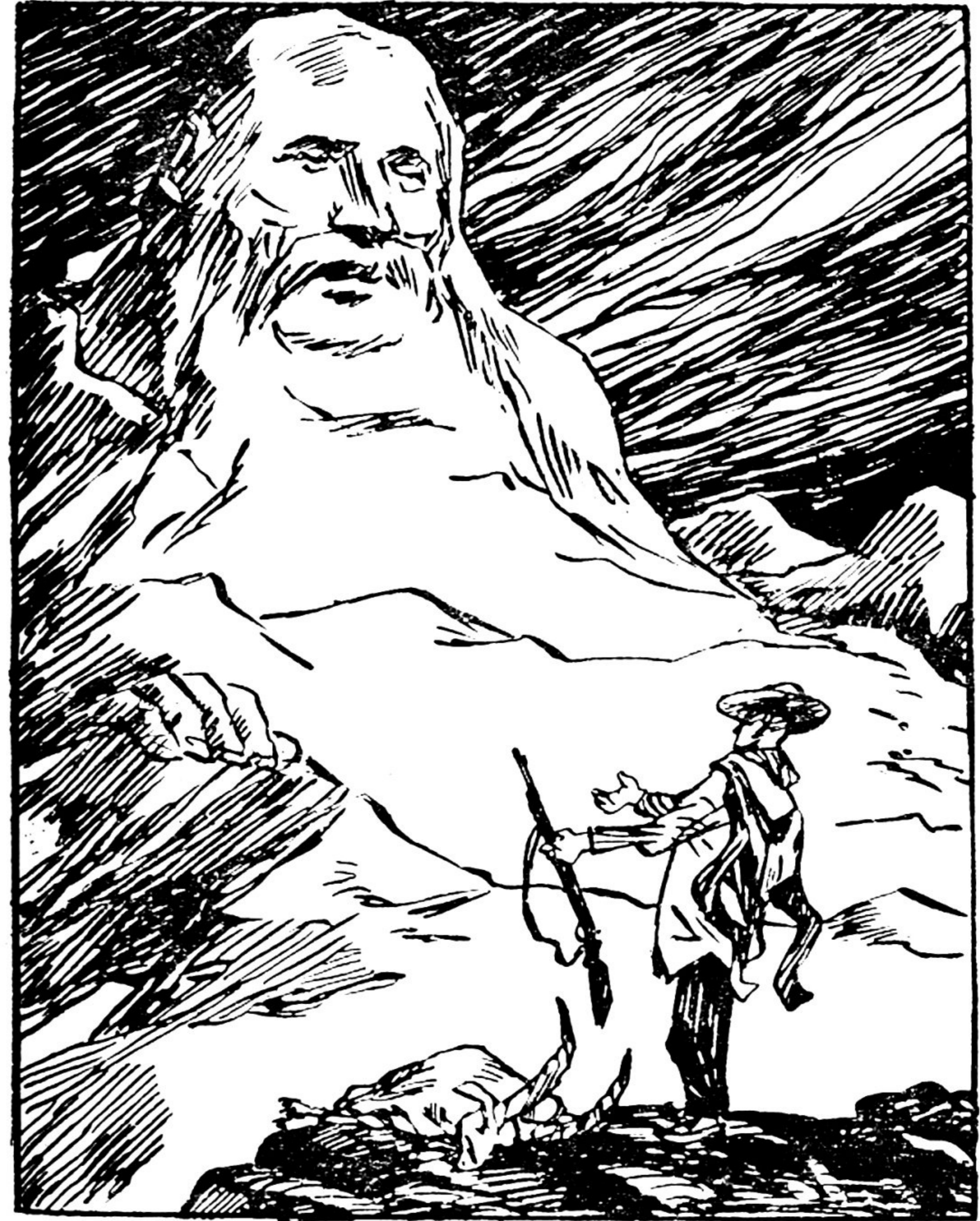
Враз небо немов розколось,
Ударив страшений грім,

І вогненний блискавки колос
Завихривсь на дубі старім,
І дуб, що простояв вікі,
Умить розлетівсь на тріски!

— О, блискавко в чорнім зеніті,—
Промовив поважно юнак,—
Ти, мабуть, найдужча у світі!
Подай мені тільки знак,—
В дарунок за силу й красу
Я тура тобі піднесу!—

І чує він слово гаряче:
—Ти помилився, юначе!
Я, блискавка в чорнім зеніті,
Я — не найдужча у світі!
Он, бачиш — Ельбрус? Сто століть
Б'ю стрілами...Він — стоїть,
Корінням у землю вгруз...
Найдужчий у світі — Ельбрус! —

Пішов Бімурзель до Ельбруса,
В Ельбруса — чуприна руса...
І каже до нього юнак:
— Ти — в світі найдужчий,— це так?
Ти в небо підвівсь вище хмар,
Ти, кажуть, над горами — цар!
Шле сонце тобі свій найперший цілунок...
Прийми мого тура в дарунок!—
Промовив Ельбрус із блакиті:
— Ні, я — не найдужчий у світі!
Найдужча у світі — вода!
Вона мене їсть, роз'їда,

Диви, як граніт мій розмила...
Вода — наймогутніша сила!—

Став хлопець над прірву глибоку,
Звернувся до гірського потоку:
— О, водо з потоків гірських,
Ти, кажуть,— найдужча за всіх!
Прийми в подарунок, водице бура,
Від мене убитого тура!—
Дзюркоче вода з круч гірських:
— Я не найдужча за всіх.
Найдужчі у світі — тучі летючі!
Я — лиш дочка тії тучі.
Туча летюча родила мене,
Туча, де схоче, мене жене...—

Зійшов Бімурзель на кручі
І каже: — Привіт вам, тучі!
Блискавка з туч спада,
Родиться з туч вода,
Тучами гори повиті.
Тучі — найдужчі у світі!
Хвалю тебе, тучо, за силу тую,—
Тобі свого тура дарую!—
— Ні,— мовить до хлопця туча,—
Я квола, а не могуча,
Я — баба у сірій свиті,
Я — найслабіша в світі.
Вітер із краю до краю
По небу мене ганяє,
Жбурляє, неначе сміття...
Немає од вітру життя!

Вітер всі тучі на небі витер...
Найдужчий у світі — вітер! —

Спустився юнак до осель.
— Ей, вітре! — гукнув Бімурзель,—
Ти хмари по небу ганяєш,
Дуби до землі нагинаєш,
Ти, мабуть, найдужчий в бою,
Тобі свого тура даю!
— Ні,— каже, зітхаючи, вітер,—
Не я найсильніший у світі.
Хоч як я не вію згори, а — диви —
Не звію цієї трави,
Не вирву це зілля зелене...
Трава втричі дужча за мене!!! —

Юнак, ці почувши слова,
Сказав: — О, зелена трава!
Підслухав я чутку нехитру,
Що ніби ти — дужча од вітру!
В дарунок,— промовив юнак,—
Я тура даю, якщо так! —
Шепоче трава серед тиші:
— Якби я була найсильніша,
Не їли б мене барани,
Мене б не топтали вони...
А так,— що травиця? Бур'ян...
Найдужчий у світі — баран!—

Пита Бімурзель барана:
— Це правду говорить вона,
Що ви, барани гордовиті,
Найдужчі за всіх у світі?

Невже доведеться в журбі
Віддати цього тура — тобі?
— Ні,— мекнув баран біля вух,—
Найдужчий у світі — обух!
Всяк час — серце в нім кам'яне —
Він може убити мене,
Щоб зшити із мене кожух...
Найдужчий у світі — обух! —

Кричить Бімурзель — вже не слуха,
Гукає-питає обуха:

— Скажи мені — і не крути!—
Невже найсильніший — ти?
Як так, значить, — бий тебе грім!—
Цей тур буде з'араз твоїм.
— Я чую, іще не оглух,—
Ображено мовив обух,—
Найдужчий не я, а миші!
Миші за всіх найсильніші!
Миші — скажу, як є,—
Згризли усе топорище моє!
Безсилий я, брат, проти них...
Миші — найдужчі за всіх!—

Регоче юнак: — Брехні суці!
Миші у світі — найдужчі?
І, регіт не стримавши цей,
Пішов Бімурзель до мишей.
— Невже,— загукав до мишві,—
Найдужчі у світі — ви?
Невже, ні за цапову душу,
Вам тура віддати свого мушу?—

Пищать перелякано миші:
— Ми в світі за всіх найслабіші...
Кіт мурий у домі тут є,
Він жить нам, мишам, не дає!
Він ловить нас, душить і їсть.
Хазяїну, звісно, корість,
А нам, як уловить,— квіт...
Найдужчий у світі — кіт! —

У двір Бімурзель заверта,
Зове-викликає — кота:
— Киць-киць! —
А із припічка: — Няв! —
Біжить, муркотить, хвіст підняв...
— То це,— каже хлопець,— ти — кіт,
Якого боїться весь світ?
Тобі,— каже,— кицько мура,
Я мушу віддати свого тура?
Це ти?..—
Кіт ізвивсь, як змія,
І каже мисливцеві: — Я!
Я,— каже,— сильніший за всіх,
Мишей тих душу, наче бліх!
Я спритний, я сміливий, я...
Мов лук, гнеться спина моя!
Мов полум'я — очі вночі,
А кігті мої — як мечі!
А зуби — гостріші за ніж...
Давай мені тура скоріш! —

Як крикне юнак на кота,
Як схопить його за хвоста:

— Брись! — каже юнак. — Бо як дам! —
Взяв тура і з'їв його сам...

* * *

Всміхалося сонце в росі,
Вітали мисливця усі!..
Злились голоси воедино —
Гір, вітру, потоків гірських:
— Навік тобі слава, Людино,
Ти в світі — найдужча за всіх!!!

З М І С Т

	Стор.
Не любо — не слухай!	5
Один — безбородий і два — бородаті	12
Зелена біда	20
Дармоїд	25
Хвалько	31
Благочестивий імам	37
Змія і Риба	42
Пан Пшик	46
Найдужчий у світі	55
